

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії

**Збірник наукових праць
Рівненського державного гуманітарного університету**

Випуск 30

Рівне – 2018

УДК 94(477) + 94 (100)

А 43

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: Збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету. – Вип. 30. – Рівне: РДГУ, 2018. – 241 с.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор:

Постоловський Руслан – кандидат історичних наук, професор, член-кореспондент Міжнародної слов'янської академії наук (м.Рівне)

Заступник головного редактора:

Шелюк Людмила – кандидат історичних наук, професор (м.Рівне)

Відповідальний редактор:

Шеретюк Валерій – кандидат історичних наук, доцент (м.Рівне)

Редакційна рада:

Давидюк Руслана – доктор історичних наук, професор (м.Рівне)

Жарна Криштоф – доктор хабілітований в галузі історії, професор (м.Жешув, Республіка Польща)

Киридон Алла – доктор історичних наук, професор (м.Київ)

Троян Сергій – доктор історичних наук, професор (м.Київ)

Фісанов Володимир – доктор історичних наук, професор (м.Чернівці)

Шугаєва Людмила – доктор філософських наук, професор (м.Рівне)

Члени редколегії:

Галуха Любов – кандидат історичних наук, доцент (м. Рівне)

Жилюк Сергій - доктор історичних наук, професор (м.Остріг)

Майзнер Роберт - доктор хабілітований в галузі історії, професор (м.Ченстохова, Республіка Польща)

Соммер Ханна – доктор гуманітарних наук в галузі соціології, професор (м.Жешув, Республіка Польща)

Степанков Валерій – доктор історичних наук, професор (м.Кам'янець-Подільський)

Стоколос Надія – доктор історичних наук, професор (м.Рівне)

Чухліб Тарас – доктор історичних наук, провідний науковий співробітник (м.Київ)

Швецова-Водка Галина – доктор історичних наук, професор (м.Рівне)

Шеретюк Руслана – доктор історичних наук, професор (м.Рівне)

Друкується за рішенням Вченої Ради Рівненського державного гуманітарного університету, протокол № 10 від 30 листопада 2018 р.

**Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації:
Серія КВ №15857-4329Р**

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України «Про державну реєстрацію періодичних видань» часопис «Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії» визнано фаховим виданням у галузі історичних наук (наказ № 820 від 11.07.2016 р.)

ISSN 2519-1942

Адреса редакції: 33027, м. Рівне, вул. Пластова, 31,
історико-соціологічний факультет РДГУ,
isf_rdgu@ukr.net
<http://isf.rv.ua/>

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2018

6. Chushak Kh. Nemaie vilnoi Polshchi bez vilnoi Ukrainy. Ukraina ta ukraintsi u politychnii dumtsi polskoi opozytsii (1976–1989). Lviv, 2011. 304 s.
7. Asler R. Lwów – listopad 1918. *Semper Fidelis*. 1995. № 6 (29). S. 1.
8. Berdychowska B. Wokół tego, co dzieli. Najnowsza historia polsko-ukraińska na łamach polskiej prasy. *Historycy Polscy i Ukraińscy wobec problemów XX wieku* / [pod red. P. Kosiewskiego i G. Motyki]. Kraków, 2000. S. 198–205.
9. Bulżacki K. Nie wolno zmuszać do pokuty. *Na Rubieży*. 2003. № 68. S. 5.
10. Friszke A. Ukraińskie tradycje polityczne. *Więź*. 1991. № 11–12. Listopad-grudzień. S. 8–25.
11. Hahn H. H. Polityka historyczna a stosunki binarodowe. Głos na rzecz stworzenia kodeksu zachowań w polityce pamięci. *Polsko-niemieckie miejsca pamięci* / red. H. H. Hahn, R. Traba. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar, 2013. T. IV: Refleksje metodologiczne. S. 146–160.
12. Juszczenko W. Oczyszczyć pamięć z fałszu. *Lwowskie spotkania*. Reprint wydania z 2005 r.
13. Klimecki M. Polsko-Ukraińska wojna o Lwów i Wschodnią Galicję 1918–1919 r. Aspekty polityczne i wojskowe. Warszawa: Wojskowy Instytut Historyczny, 1997. 279 s.
14. Klimecki M. Walczono nie tylko o Lwów. *Rzeczpospolita*. 1993. 13–14 listopada. (№ 265).
15. Kozłowski M. Między Sanem a Zbruczem. Walki o Lwów i Galicję Wschodnią 1918–1919. Kraków, 1990. 312 s.
16. Kuroń J. Rozumiem protest Ukraińców. Notowała Iza Chruślińska. *Gazeta Wyborcza*. 2002. 23 maja (№ 119).
17. Kwaśniewski A. Wystąpienie podczas uroczystego otwarcia Cmentarza Orłąt Lwowskich. Lwów, 24 czerwca 2005 roku. *Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej Aleksander Kwaśniewski. Przemówienia. Listy. Wywiady. Lipiec–grudzień 2005 r. Wybór*. Warszawa, 2005. S. 480–485.
18. List Ukraińca do Lecha Wałęsy. *Rzeczpospolita*. 1993. 24 maja. (№ 119).
19. Narbutt M. Polska, Ukraina i ta trzecia. *Rzeczpospolita*. 1993. 26 maja. (№ 121).
20. Narbutt M. Zręczny dyplomatyczny slalom. *Rzeczpospolita*. 1993. 27 maja. (№ 122).
21. Nijakowski L. Polska polityka pamięci: esej socjologiczny. Warszawa: Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, 2008. 286 s.
22. Obrona Lwowa 1–22 listopada 1918. Źródła do dziejów walk o Lwów i wojewódstwa południowo-wschodnie. T. 1. Relacje uczestników. Warszawa, 1991. 363 s.
23. Od Redakcji. *Na Rubieży*. 1992. № 1. S. 1–2.
24. Prus E. Panteon sławy czy narodowej hańby? *Na Rubieży*. 2005. № 77. S. 31.
25. Smoleński P. I przyjde tretij deń. *Gazeta Wyborcza*. 2000. 17–18 czerwca. (№ 141).
26. Szwic J. „Tam gdzie lwowskie spią Orłęta”. *Życie Podkarpackie*. 2005. 29 czerwca. (№ 26).
27. Tas J. Gwiazdka pierwszej wielkości. *Życie Przemyskie*. 1993. 6 stycznia (№ 1).
28. Ukraińskie puzzle. Z Jarosławem Hrycakiem rozmawia Paweł Smoleński. *Gazeta Wyborcza*. 1998. 19 listopada. (№ 271).
29. Wojna dwóch patriotyzmów. Rozmowa Pawła Smoleńskiego z prof. Michałem Klimieckim. *Gazeta Wyborcza*. 1998. 31 października – 1 listopada (№ 256).
30. Wolff-Powęska A. Pamięć – brzemię i uwolnienie: Niemcy wobec nazistowskiej przeszłości (1945–2010). Poznań: Wydawnictwo Zysk i S-ka, 2011. 584 s.

УДК 28-23

Тетяна Шамсутдинова-Лебедюк

КОРАН ТА ЕТИЧНІ ПРИПИСИ ІСЛАМУ

Стаття присвячена аналізу етично-моральних норм ісламу, які закріплені в Корані. Етика ісламу охоплює всі життєві проблеми, створюючи можливість формування віруючого, що володіє високими морально-вольовими якостями.

Ісламська мораль бере свій початок в єдинобожжі і завершується в ньому. Основними моральними приписами, що викладені у Корані є мужність, справедливість, чесність, милосердя, терпіння, засудження марнотратства.

Ключові слова: Коран, іслам, мораль, єдинобожжя, мужність, щедрість, марнотратство, милосердя, терпіння, чесність.

This article is dedicated to the analysis of ethical and moral norms of Islam which are fixed in Koran.

Therefore, the ethics of Islam embraces all life's problems, creating the possibility of forming a believer who possesses high moral and will qualities The first one is that Islam makes human's (aspiration) desire to the

Lord and receive his love for the main purpose of life, which become a high criterion of morality and self-perfection. The second feature is that Islam does not form and does not create a fundamentally new moral doctrine, but only maximally adapts the norm of morality to all spheres of human life as like everyday routine, social and political relations, economy, education, law, etc. Meanwhile Islam makes morality dominant. The third distinctive feature is that Islam requires a way of life which basically has principles of goodness.

Among the ideological and religious sources of Islam, the main role belongs to the Koran as the only source which, from the point of view of the Muslims, has a divine origin. Originality of the Koran as cultural heritage and historical source lies in the duality of the ideological basis. On the one hand, he provided divine sanction to the position of those socio-cultural norms and ideas that already exist, on the other hand, contributed to the consolidation of monotheism of new social institutions of ethical and cultural norms, and also moral values.

(Summarizing the ethical norms of Islam contained in the Koran can be as follow faith and justice; mercy; brave and courageous; modest, respect parents and eldest. Muslims norms of morality regulate the behaviour of women.

The ideology of Islam, his moral and law norm, which were fixed in the Koran (and after in Hadith), was aimed at uniting different people on the basis of understanding a unified religion to create an effective system of permission and prohibition.

Key words: *Koran, Islam, moral, monotheism, bravery, generosity, squandering, mercy, patience, justice.*

Як зростання ролі «ісламського фактора» в світових процесах, так і «межовість» України між європейським, здебільшого християнським, і мусульманським світами визначає актуальність вивчення соціальних проблем ісламу, викликає гостру потребу в об'єктивній інформації про нього, про його духовні цінності, релігійну практику, спосіб життя. Особливо актуальним у даному контексті є вивчення етичних уявлень ісламу, що викладені в Корані. Адже етика ісламу охоплює всі життєві проблеми, створюючи можливість формування віруючого, що володіє високими морально-вольовими якостями.

Разом з тим, ісламська мораль має декілька особливостей. Перша – те, що іслам робить потяг людини до Господа й отримання його ласки основною метою життя, яка стає високим критерієм моралі та самовдосконалення. Другою особливістю є те, що іслам не формує і не створює принципово нової моральної доктрини, а лише максимально пристосовує норми моралі до всіх сфер людського життя – побуту, суспільно-політичних відносин, економіки, навчання, права тощо. При цьому іслам робить мораль панівною. Третя відмінна особливість – іслам вимагає вести такий спосіб життя, який би у своїй основі мав винятково принципи добра. [3]

Слід зазначити, що питання розгляду морально-етичних норм ісламу не залишилася поза увагою дослідників-релігієзнавців. Так, серед класичних праць, у яких також розглядається дана проблематика, варто назвати роботи І. Гольдціера, Г. Е.фон Грюнебаума, А. Массе, Р. Шарля. Д. Єрмеєва, В. Розена, В. В. Бартольда, А. Кримського, І. Крачковського, Є. Резвана Серед вітчизняних дослідників слід звернути увагу на праці В. Лубського та М.Кирюшка.

Мета статті: проаналізувати морально-етичні норми ісламу, які закріплені у священній книзі мусульман – Корані.

Поміж релігійно-ідейних джерел ісламу основна роль належить Корану – єдиному джерелу, яке, із точки зору мусульман, має божественне начало. Мусульмани вважають Коран копією «небесної книги», точним втіленням слова Аллаха. Усі інші джерела ісламу трактуються такими, що мають земне походження, і у співвідношенні до них Коран виступає як найбільш священна ідейна субстанція. У мусульманському світі саме Коран здійснював і продовжує здійснювати значний вплив на формування людської особистості, відіграючи важливу роль у становленні відношення людини до інших людей, до світу в цілому, в формуванні норм поведінки та спілкування.

На думку дослідників, Коран є «основним джерелом ісламу періоду виникнення цієї релігії» [2, с.32], у ньому відображені ідеї, поширені в середовищі перших мусульман. Саме це і визначає специфіку священної книги ісламу. Час формування корпусу текстів Корану – орієнтовно середина VII ст. Тодішнє арабське суспільство зберігало чимало архаїчних елементів, пов'язаних із веденням примітивного кочового господарства. Воно мало виражений патріархальний характер. Однак було б неправильно зображувати ранньоісламське суспільство як цілком архаїчне. Арабські племена брали участь у транзитній торгівлі, яка велася через Аравійський півострів. Тут виникли значні торгові центри (передусім Мекка і Медіна). Ця обставина динамізувала життя на Аравійському півострові, робила його більш відкритим та прогресивним. Саме в купецькому міському середовищі й пропагується вперше іслам як релігія, що протистояла існуючим, архаїчно орієнтованим релігійним традиціям.

Своєрідність Корану як історико-культурної пам'ятки і як історичного джерела полягає в подвійності його ідеологічної основи. З однієї сторони, він забезпечив Божественною санкцією положення тих соціально-культурних норм і уявлень, які уже існували, з другої – сприяв утвердженню монотеїзму, нових соціальних інститутів, етико-культурних норм та моральних цінностей

Ісламська мораль бере свій початок в єдинобожжі і завершується в ньому. Віра в Єдиного Творця, не має собі ні рівних, ні подібних, укладена у формулі «Ля іляха іллалах» - «Немає Бога, крім Аллаха». Моральні норми Корану застерігають від поганих вчинків для власного блага людини, від її деградації і саморуйнування. У цьому полягає вища мудрість. «Він дарує мудрість кому захоче, а той, кому дана мудрість, нагороджений великим благом» (1, 2:269).

У суспільстві доісламської Аравії важливим етичним ідеалом, який відіграв найважливішу роль у формуванні стереотипів поведінки, виступала мурувва («мужність»). Це своєрідний «кодекс честі», що включав такі якості: щедрість і гостинність, відвагу і сміливість, терпіння, чесність, вірність і відданість. Для проповіді Мухаммада характерна постійна апеляція до традиції. Своє завдання він бачив у тому, щоб очистити і відродити старі норми і ідеали, спотворені в торговому суспільстві Мекки. Ось чому найважливішими складовими етичного ідеалу, зафіксованого Кораном, є ті людські якості, які об'єднувалися поняттям «мурувва». Однак самі ці якості розуміються Мухаммадом дещо інакше, ніж у доісламський період. У Корані також підкреслюється щедрість як важлива людська чеснота. Однак, на відміну від попереднього періоду, для Мухаммада щедрість не має самодостатнього значення. Виходячи із соціального обов'язку, вона, згідно Корану, стає обов'язком релігійним: «О ви, що увірували! Не зіпсуйте милості вашої докором і образою, наче той, хто витратив якесь майно на жертву задля того, щоб побачили це люди. Адже він не увірував у Аллаха та Останній день. Його прикладом є слизька скеля, вкрита землею. Та ось змочив її дощ, і лишилася скеля та чистою. Немає у них жодної сили над тим, що отримали вони! Аллах не веде прямим шляхом невірних людей!»(1; 2:264). Разом з тим засуджується і непомірне марнотратство. Згідно з Кораном, тут потрібно дотримуватися золотої середини: «І не будь скупий, наче твоя рука прикута до шиї, та не витрачай надміру, щоб не лишився ти осудженим та збіднілим! Аллах збільшує наділ, кому побажає, та зменшує, кому побажає.» (1; 17: 29-30). І в іншій сурі: «[Ті], які, даючи пожертви, не вдаються до марнотратства й не скупляться, тримаючись середини між цим» (1; 25:67). Тобто, Мухаммад проповідує щедрість осмислену, що впливає із релігійного ідеалу. Встановлення Пророком зак'яту (обов'язкової милостині) – прояв цього ідеалу, який був прямо протилежним язичницькому марнотратству. Щедрість «на шляху Аллаха», згідно з Кораном, буде винагороджена сторицею: «Ті, які витрачають своє майно на шляху Аллаха, подібні до зерна, яке виростило сім колосків, в кожному колосі – сто зерен. І Аллах подвоєє, кому забажає. Воістину, Аллах осяжний, знаючий! Ті, які витрачають свої майна на шляху Аллаха і потім то, що витратили, не супроводжують докорами і образою, їм – їх нагорода від Господа їх, і немає страху над ними, і не будуть вони сумні» (1; 2: 261-262). Релігійні обов'язки Мухаммад буде відповідно до уявлень мекканського купця: «І витрачайте на шляху Аллаха, але не доводьте себе своїми руками до розорення і загибелі! І творіть добро; воістину, Аллах любить тих, хто творить добро!» (1; 2:195).

Важливою етичною категорією в ісламі є милосердя, адже «Аллах любить милосердних ... які стримують гнів та прощають людей» (1; 3:134).

Істинний мусульманин, згідно з Кораном, не може бути боягузом: «Об ті, які увірували! Коли ви зустрінетесь із невірними, які вирушать військом, то не повертайтеся до них спинами!» (1; 8:15). Іслам же привносить у цю норму найважливіший ідеологічний елемент: цей соціальний обов'язок наповнюється уявленням про релігійну жертвність, адже перші десятиліття ісламу - це безперервна війна за віру. Героїзм і самопожертва «на шляху Аллаха» винагороджувалися сторицею: воїни або отримували багату здобич, або, загинувши, відразу потрапляли в рай.

З умовами кочового життя тісно пов'язана і така етична норма, як терпіння. Здатністю стійко переносити поневіряння (труднощі битви, денну жару і нічний холод) не раз восхваляється Кораном: «Скільки ж [було] пророків, поряд з якими боролися так багато сподвижників їхніх! Вони не пали духом від того, що вразило їх на шляху Аллаха, і не стали вони слабшими, і не підкорилися ворогу. Аллах любить терплячих!» (1; 7: 146). В іншому місці: «О ви, які увірували! Шукайте допомоги у терпінні та молитві. Воістину, Аллах – разом з терплячими!» (1; 2: 153).

У арабському середовищі високо цінувалася чесність. Таке ж ставлення до неї ми знаходимо у Корані, при цьому Пророк постійно таврує своїх супротивників як обманщиків. Гріх обману – один із найбільш засуджуваних у Корані. «Хто ж несправедливі ший за того, хто зводив на Аллаха наклеп і заперечував його знамення? Воістину, несправедливі не мають успіху!» (1; 6: 21).

Мусульмани мають бути скромні і покірливі: «Раби Милостивого – ті, які йдуть землею смиренно та відповідають невігласам: «Мир!»» (1; 25: 63). Справжні мусульмани «добром [...] усувають зло» (1; 28: 56; 13:24).

Заборонено мусульманам і лихослів'я, вони «ухиляються від марнослів'я» (1; 23: 3). А також: « О ви, які увірували! Нехай одні люди не глузують з інших – можливо, ті кращі за них. Не ганьбіть самих себе і не вигадуйте образливих прізвиськ» (1; 42: 11).

Особливо мусульманські норми моралі регламентують жіночу поведінку: «... І скажи жінкам, істинно віруючим у Бога, нехай вони потуплюють свої погляди і зберігають плоть свою (від грішного). І не виставляють на показ красу свою, окрім лише того, що є явним. І нехай накидають свої накидки на вирізи на грудях. І нехай не виставляють красу свого, окрім як для чоловіків своїх, батьків своїх, батьків чоловіків своїх...» (1; 24:31). Тільки «престарілим із жінок, які не надіються на шлюб, на них не має гріха, щоб вони знімали свій одяг (верхні накидки – Т.Ш.-Л), не хвалючись красотами» (1; 24:59). В іншій сурі знаходимо: «О, пророк, - зазначено в Корані, - скажи твоїм дружинам, дочкам і дружинам віруючих, хай вони носять на собі свої покривала. Це краще, ніж їх побачить; і не зазнають вони образ». (1; 33:59). Тому посторонній чоловік міг звертатися до жінки і її будинку тільки через занавіску.

Особливу увагу іслам приділяє сім'ї як найважливішому елементу людського суспільства. Сім'я – основа людства. Від того, яка вона, залежить добробут, перспектива всієї цивілізації. Тому іслам наполягає на всебічному зміцненні й розвитку інституту сім'ї за правильними і здоровими принципами. Категорично забороняється статева розпуста, яка вважається злочином і передбачає суворе покарання. «Перелюбника та перелюбницю побийте кожного з них сотнею ударів. Нехай не оволодіває вами жалість до них у релігії Аллаха, якщо віруєте в Аллаха та день Страшного суду. І нехай під час їхнього покарання буде присутня група віруючих» (1; 24:2). Але таке покарання стосується лише вільних людей. Якщо перелюб учинила колишня бранка, яка стала дружиною, то їй призначалося вдвічі менше покарання (1; 4:25). Тобто Коран виходив із принципу: чим вищий статус людини, тим більша її відповідальність.

Коли факт перелюбу є доведеним, то винних, окрім тілесного покарання, чекало також покарання соціальне. Ці люди фактично ставали людьми другого сорту, суспільними ізгоями: «Перелюбник одружується лише з перелюбницею, а перелюбниця – із нею одружується тільки перелюбник чи язичник. І заборонено це для віруючих» (1; 24:3). Згідно Корану, щоб покарати перелюбника чи перелюбницю, треба було пройти не таку вже й просту судову процедуру. Принаймні знайти чотирьох людей, які б засвідчили факт перелюбу. Якщо ж їхні свідчення були неправдиві, то свідків чекали тілесні покарання (вісімдесят ударів) (1;24:4).

У суспільстві мають бути усунені всі фактори, які б так чи інакше сприяли аморальним стосункам чоловіка і жінки. Тому існує положення про покривало для жінки, заборонено зв'язки між чужими чоловіками й жінками, обмежено співи, танці, тобто все, що може спонукати до гріховних вчинків. Мета і принципова суть цих заборон — зміцнення сім'ї. У той же час іслам заохочує шлюб, вважає його добром, праведністю і актом поклоніння Творцю. Процедура шлюбу є максимально спрощеною (взаємна відкрита згода суб'єктів у присутності двох свідків). Водночас осуджуються і чоловіки, і жінки, які відрікаються від нього. Заборонено шлюб лише між дуже близькими родичами. Чоловіки можуть одружуватися, коли вони того забажають і з якою завгодно жінкою.

Окрім того, моральні приписи Корану закликають шанувати батьків та старших: «Наказав вам Господь твій не поклонятися нікому, крім Нього, а також ставитися якнайкраще до батьків. І коли хтось із них – чи вони обое- досягне старості, то не говори їм «Фе!», не гримай на них і говори їм тільки гідні слова. Схили перед ними крило смирення з милосердя свого й говори: «Господи мій! Змилуйся над ними, бо вони мене ростили малого»» (1; 17:23,24).

Таким чином, за допомогою авторитету Корану закріплювалися, як виключно мусульманські, ті етико-культурні традиції, які поєднували в собі основні загальнолюдські чесноти, що були притаманні тим народам, які ввійшли в склад халіфату. Ідеологія ісламу, його моральні та правові норми, що зафіксовані в Корані (а пізніше і в збірниках хасидів), були спрямовані на об'єднання різних народів на основі осмислення єдиної релігії, створення ефективної системи дозволеного та забороненого.

Список використаних джерел

1. Коран. Переклад смислів українською мовою / Переклад Михайла Якубовича. – Дніпро: Середняк Т. К., 2016. – 480 с.
2. Бартольд В.В. Ислам и культура мусульманства. Сборник статей. / В. В. Бартольд– М.: изд-во МГТУ, 1992. – 144 с.
3. Исак Ф. Быть мусульманином / Пер. с англ. Н. Лебедевой. – М.: ФАИР-ПРЕСС, 2002. – 352 с.
4. Максуд Р. Ислам. / Перевод с англ. / Р. Максуд. – М., ФАИР-ПРЕСС, 2001. – 304 с.

З М І С Т

РОЗДІЛ 1.

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

Федоришин Микола

ПІВНІЧНИЙ КОРДОН ПЕРЕСОПНИЦЬКОГО КНЯЗІВСТВА
У СЕРЕДИНІ XII СТОЛІТТЯ 3

Паславська Наталія

КЕРІВНИЦТВО КРАВЕЦЬКОЇ КОРПОРАЦІЇ ЛЬВОВА В XVI-XVIII СТ.:
ЦЕХМІСТРИ, СТОЛОВІ ТА СТАРШІ МАЙСТРИ 8

Смерека Богдан

ВОЛОЦА – ЛУЦА – КОРИТКІВ: ДО ІСТОРІЇ ДВОХ НЕВДАЛИХ ЛОКАЦІЙ
ОДНОГО МІСТЕЧКА В ПЕРЕМИШЛЬСЬКІЙ ЗЕМЛІ В XVII СТ. 12

Гурбик Андрій

КОЗАЦЬКА ЗВИЧАЄВО-ПРАВОВА КУЛЬТУРА У КОНТЕКСТІ
РЕГУЛЮВАННЯ ЦИВІЛЬНО- КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН 21

Шеретюк Руслана, Стоколос Надія

МІСІОНЕРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ РИМО-КАТОЛИЦЬКИХ ЧЕРНЕЧИХ ОРДЕНІВ
НА ТЕРЕНАХ ВОЛИНИ (XVII – ПЕРША ПОЛОВИНА XIX СТ.):
СУТНІСТЬ, СПРЯМОВАНІСТЬ, НАСЛІДКИ 27

Візітів Юлія, Рогожина Катерина

ВИБРАНІ ОСОБИСТОСТІ: УКРАЇНСЬКІ КАРТВЕЛІ ДОБИ РОМАНТИЗМУ
(XVIII–XIX СТОЛІТТЯ) 33

Мартинчук Світлана

КУСТАРНЕ ВИРОБНИЦТВО ВОЛИНИ КІНЦЯ XVIII – ПОЧАТКУ XIX СТ. 39

Самчук Тарас

МУЗИЧНІ ЗАЦІКАВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ УНІВЕРСИТЕТУ
СВ. ВОЛОДИМИРА (1834–1863) 47

Проців Олег

ГОСПОДАРСЬКЕ ЗНАЧЕННЯ РОЗВЕДЕННЯ РАКІВ У ГАЛИЧИНІ
XIX – ПОЧАТКУ XX СТОЛІТТЯ 52

Левчук Ірина

СОЦІАЛЬНИЙ АСПЕКТ ПРОСВІТНИЦЬКО-ГРОМАДСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
БЛАГОДІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ВОЛИНИ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ
XIX – ПОЧАТКУ XX СТ. 57

Прищепя Олена

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЇ В ПРИШВИДШЕННІ ТЕМПІВ КУЛЬТУРНОГО ЖИТТЯ
ПОВІТОВИХ МІСТ ТА МІСТЕЧОК ПРАВОБЕРЕЖНОЇ УКРАЇНИ
(КІНЕЦЬ XIX – ПОЧАТОК XX СТ.) 62

Галуха Любов РОЗВИТОК ЧОРНОСОТЕННОГО РУХУ НА ВОЛИНІ 1905–1914 рр.: РЕСУРСНИЙ АСПЕКТ	69
Давидюк Руслана, Микитюк Тетяна «ПОВОРОТНИЦТВО» ДО РАДЯНСЬКОЇ УКРАЇНИ: РОЛЬ БІЛЬШОВИЦЬКОГО ФАКТОРА	74
Бородинська Ліна ВНЕСОК ВОЛОДИМИРА МАРЦИНКОВСЬКОГО У РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКИХ ПРОТЕСТАНТСЬКИХ СПІЛЬНОТ	82
Павлова Олександра «КИЇВСЬКА ФОРТЕЦЯ» КИЇВСЬКИЙ УКРІПЛЕНИЙ РАЙОН. ЛІНІЇ УКРІПЛЕНЬ КИЄВА, СТВОРЕНИХ 1929–1941 РОКАХ	88
Карпуніна Тетяна, Одарчук Тетяна УКРАЇНА В ПЛАНАХ ІНОЗЕМНИХ ДЕРЖАВ НАПЕРЕДОДНІ ТА НА ПОЧАТКУ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ	91
Малежик Дмитро ДІЯЛЬНІСТЬ ТВОРЧОЇ ІНТЕЛІГЕНЦІЇ ІЗ РОЗВ’ЯЗАННЯ МОВНОЇ ПРОБЛЕМИ В УКРАЇНСЬКІЙ РСР У 1960-х рр.	101
Грубінко Андрій ДОСВІД ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ СТАНОВЛЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОЇ ДЕРЖАВИ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ	105
Ліннік Юрій МОДЕЛЬ СПІВІСНУВАННЯ АВТОКЕФАЛЬНИХ ЦЕРКОВ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ (ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД)	110
Томчук Любов ПРЕЗЕНТАЦІЯ ЖІНКИ В КУЛЬТУРІ	113
РОЗДІЛ 2.	
ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ І МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ	
Озимчук Олег СТРАТЕГІЯ ПЛАНУВАННЯ ТА ЗДІЙСНЕННЯ ВІЙСЬКОВОГО ВТОРГНЕННЯ У ФРАНЦІЮ (1346-1347) АНГЛІЙСЬКОГО КОРОЛЯ ЕДУАРДА III	117
Константинов Валентин СИТУАЦІЯ МОЛДАВСЬКОГО КНЯЖЕСТВА В КОНЦЕ 1615 НАЧАЛЕ 1616 ГОДА	123
Ціватий Вячеслав ВЕСТФАЛЬСЬКИЙ ПОЛІТИКО-ДИПЛОМАТИЧНИЙ ФІНАЛ ТРИДЦЯТИЛІТНЬОЇ ВІЙНИ (1618–1648): ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ТА ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТИ	127

Кукса Александр БЕЛАРУСЬ В ПЕРИОД ПРАВЛЕНИЯ П. СКОРОПАДСКОГО	135
Щавлінський Микола БІЛОРУСЬКА НАРОДНА РЕСПУБЛІКА І РОЗВИТОК БІЛОРУСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ В 1918 РОЦІ	138
Хахула Любомир 1918 РІК В УКРАЇНІ З ПЕРСПЕКТИВИ ПОЛЬСЬКОЇ ПОЛІТИКИ ПАМ'ЯТІ (1989–2015)	143
Шамсутдинова-Лебедюк Тетяна КОРАН ТА ЕТИЧНІ ПРИПИСИ ІСЛАМУ	148
Срібняк Ігор ВСЕУКРАЇНСЬКА СПІЛКА ВІЙСЬКОВИХ ІНВАЛІДІВ УНР У ПОЛЬЩІ: ПРИЧИНИ ТА ПЕРЕБІГ КОНФЛІКТУ МІЖ ЦЕНТРАЛЬНИМ ПРАВЛІННЯМ ТА ТАБОРОВИМИ ФІЛІЯМИ (1923 р.)	152
Науменко Олена РЕПАТРІАЦІЯ ГРОМАДЯН СРСР З ТАБОРІВ DPs: НАПРАЦЮВАННЯ ПРАВОВИХ ЗАСАД (1944–1946 рр)	157
Опанасюк Тетяна РОЗВИТОК ПОЛІТИЧНОГО ОПОЗИЦІЙНОГО РУХУ В РОСІЇ (КІНЕЦЬ 1989 – ПОЧАТОК 1991 рр.)	162
Панченко Андрій ПАРТІЇ, «ВИСІВ У ПОВІТРІ» НА ПОРОЗІ ОДНОПАРТІЙНОЇ СИСТЕМИ БССР	167
Мартинчук Інна РОЛЬ ПОЛІТИЧНИХ ЕЛІТ В РЕАЛІЗАЦІЇ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОГО КУРСУ (НА ПРИКЛАДІ СЛОВАЦЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ)	171
Олюнина Ирина РАЗВИТИЕ ЭТНОГРАФИЧЕСКОГО ТУРИЗМА В ПРИГРАНИЧНЫХ РАЙОНАХ БЕЛАРУСИ И УКРАИНЫ НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ	179
Сєвєрова Ольга, Биков Александр ВИТОКИ КОНЦЕПЦІЇ СУЧАСНОГО ІСТОРИЧНОГО МІФУ	182
Санжаревський Олег ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВОЄННИХ КОНФЛІКТІВ В КІНЦІ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТЬ	186
РОЗДІЛ 3.	
ІСТОРИКО-КРАЄЗНАВЧИЙ НАУКОВИЙ ДИСКУРС	
Прищєна Богдан ПЛАНУВАННЯ ТА ЗАБУДОВА МІСТА РІВНОГО У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХVІ – НА ПОЧАТКУ ХVІІ СТ.	191

<i>Антипчук Надія</i> МАЛОДОСЛІДЖЕНИЙ КРАЙ В ІСТОРІЇ ВЕЛИКОЇ ВОЛИНИ	204
<i>Михальчук Роман</i> ПРОДАЖ МАЙНА ЖЕРТВ ГОЛОКОСТУ В КОСТОПІЛЬСЬКИЙ МІСЬКІЙ УПРАВІ	209
<i>Алексійчук Лариса</i> САНІТАРНИЙ ПУНКТ / ШПИТАЛЬ ВОЄННОЇ ОКРУГИ «ЗАГРАВА» У СЕЛІ ТИННЕ НА САРНЕНЩИНІ	214
<i>Данильчук Віталіна</i> ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ГАЛУЗІ У МІСТІ РІВНЕ В ПЕРІОД НАЦИСТСЬКОЇ ОКУПАЦІЇ	219
РОЗДІЛ 4. ПРОБЛЕМИ ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВА ТА ІСТОРІОГРАФІЇ	
<i>Блануца Андрій</i> ПЕРЕЯСЛАВСЬКА ЗЕМЛЯ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XIII – ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ XVI: ІСТОРІОГРАФІЯ ПРОБЛЕМИ	226
РОЗДІЛ 5. РЕЦЕНЗІЇ, АНОТАЦІЇ, ОГЛЯДИ	
<i>Шеретюк Валерій</i> ПОГЛЯД УКРАЇНСЬКИХ ВЧЕНИХ НА ФЕНОМЕН «ПРАЗЬКОЇ ВЕСНИ» 1968 р. (Рец.: Криза комуністичної системи в Чехословаччині: «Празька весна» 1968 р. та утвердження режиму «нормалізації»: монографія / Р. М. Постоловський, І. О. Десятничук, А. В. Слесаренко, І. В. Філіпчук; за ред. Р. М. Постоловського. – Рівне: Видавець О.Зень, 2018. – 240 с.: іл.)	234

ISSN 2519-1942

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії

**Збірник наукових праць
Рівненського державного гуманітарного університету**

Випуск 30

Відповідальність за достовірність і точність наведених фактів, цитат, статистичних даних, власних імен та інших відомостей несуть автори опублікованих матеріалів та їх наукові керівники. Думки авторів статей з позицією редколегії можуть не співпадати.

Відповідальний за підготовку збірника до видання – **Валерій Шеретюк**

Комп'ютерна верстка – **Лариса Федорук, Владислав Самсонюк**

Обкладинка – **Григорій Волохов**

Підписано до друку 30.11.2018 р. Папір офсетний. Гарнітура «Times New Roman».
Наклад 300. Замовлення № 226/1.

Віддруковано засобами різнографічного друку
ПП Самборський І.О.
вул Княгині Ольги, 8, м. Рівне, 33028

ISSN 2519-1942

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: Рівненський державний гуманітарний університет. Збірник наукових праць. – Вип. 30. – Рівне, 2018. – 241 с.

УДК 94(477) + 94 (100)

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2018